

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Генчо Василев Вълчев

относно дисертационен труд на тема
**„ОПТИМИЗИРАНЕ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО АНГЛИЙСКИ ЕЗИК НА
УЧЕНИЦИ С ЛЕКА УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ В НАЧАЛНА
УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ”**

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор” в област на висше образование 1.2 Педагогика, докторска програма „Специална педагогика”

Докторант: Виолета Димитрова Халачева
Научен ръководител: проф. дпн Милен Замфиров

Административни маркери

Със заповед № РД 38-360/08.07.2022г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определен за член на научно жури по процедура за присъждане на образователната и научна степен „доктор” и изготвяне на становище за дисертационен труд на тема „Оптимизиране на обучението по английски език на ученици с лека умствена изостаналост в начална училищна възраст“ на Виолета Димитрова Халачева, докторант на самостоятелна подготовка по професионално направление 1.2. Педагогика /Специална педагогика/, с научен ръководител проф.дпн Милен Замфиров.

Освен дисертационния труд са приложени 3 публикации по темата на дисертационното изследване, Автореферат, справка за изпълнение на наукометричните показатели, автобиография, административни документи по процедурата.

Представеният за оценяване и изработване на становище комплект материали е във формат и със съдържание, съответстващи на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на СУ „Св.Климент Охридски”.

Актуалност и дисертабилност на проблематиката

Осигуряването на оптимални условия за социална и образователна интеграция на децата със специални образователни потребности (в частност на децата с лека степен на умствена изостаналост) е базисен не само за самите деца,

но и за цялостния комплекс от професионални и личностни взаимоотношения в сферата на подкрепа на личностното развитие. Поливалентността на потребностите на децата с лека степен на умствена изостаналост, детерминирани от спецификата и обема на личните им ресурси, поставя изискване за комплексност на подходите и координация на стратегиите за приобщаване и обучение на тази група деца, не само като част от образователната система, но и като част от ресурса на обществото въобще. В този смисъл ролята на адаптираните и оптимизирани образователни ресурси и технологии за изучаване на чужд език (в случая английски), като част от специалнопедагогическия инструментариум от развиващи, адаптиращи и интеграционни стратегии е значима. В този контекст актуалността на темата и нейната дисертационност са извън съмнение.

Познаване на проблематиката

Структурата и съдържанието на Първа и Втора част на дисертационния труд са демонстрация на добра информираност и познаване на базисната и актуалната научната проблематика в двете направления, върху които е изградена концепцията на изследването:

1) Особености в развитието и образованието на деца с лека степен на умствена изостаналост с акцент върху планирането на обучителния процес и подходите при обучението на тези деца;

2) Ролята на текста за формиране на функционална грамотност и изграждане на комуникативна компетентност, с акцент върху обучителните затруднения при работа с текст на чужд език при деца с лека степен на умствена изостаналост.

Доброто познаване на образователните подходи и принципи на обучение на децата с лека степен на умствена изостаналост, детерминирани от спецификата на техния образователен ресурс е обвързано с достатъчни компетенции в областта на педагогическия инструментариум за формиране на функционална грамотност и изграждане на комуникативна компетентност, отчитайки обучителните затруднения на децата с лека степен на умствена изостаналост при работа с текст на чужд език.

Подходът към селектиране, систематизиране и анализ на научната информация показва познаване на конкретната проблематика, както и формирани умения за работа с източници на научна информация.

Параметри на дисертационната разработка

Дисертационния труд е оформен в класическа структура и включва увод, четири основни обособени части, заключение, списък на ползваните информационни източници (148 заглавия на английски, български и руски език). Трудът е допълнен с приложения, които включват методически разработки в структурата на изследователски инструментариум (прави впечатление богатото онагледяване на изследователския инструментариум, кореспондиращо с възрастовите и когнитивните особености на контингента). Дисертацията е с общ обем 180 страници, като основния текст е 160 стандартни страници (този обем включва Декларация за оригиналност и достоверност и Научни приноси на дисертационния труд). Информацията в дисертационния труд е онагледена с 31 фигури и 57 екранни изображения, което е допълнителен плюс към достоинства на разработката. В структурно отношение дисертацията е логично построена и добре балансирана.

Методика и организация на изследването

Изследователската програма е представена във Трета част на дисертационната разработка. Трудът има ясно формулирана цел, дезагрегирана в девет конкретни задачи. Целта и задачите на изследването напълно кореспондират с декларираната изследователска хипотеза (която е коректно формулирана) и определят акцентите на изследователската програма.

Групата на изследваните лица (40 ученици с лека степен на умствена изостаналост – по 20 четвъртокласници от София и Пазарджик, диференцирани по пол, възраст и етническа принадлежност) е коректно селектирана, съобразно целта и задачите на изследването. Единственото ми смущение е по посока на статистическия извод: Доколко, на база на закономерностите, установени при този обем на извадката, могат да се правят глобални заключения.

Изследователската програма е детайлно разработена и в конструктивен план представлява структура от три етапа:

- 1) Констатиращ експеримент;
- 2) Обучителен / формиращ етап;
- 3) Заключение-резултативен етап.

Инструментариума е разработен прецизно, изследователските процедури са коректно и детайлно описани. Методите за емпиричното изследване са правилно селектирани и пряко кореспондират с концептуалната рамка на изследването. Те включват наблюдение, диагностичен разговор, дидактически експеримент. За целите на експеримента са създадени 23 електронни учебни ресурси, които включват задачи, електронни схеми и електронни визуализации.

За целите на първичната обработка на данните, статистическият анализ и статистическия извод е ползван богат набор от статистически методи (предимно съпоставителни методи от дедуктивната статистика). Методите са използвани правилно и по целесъобразност.

Анализът на резултатите от изследването е представен в четвъртата част на дисертационния труд. Компетентно е приложен е метода на статистическия анализ, което е предпоставка за коректни статистически изводи. Извършен е количествен и качествен анализ на резултатите. Диференциацията на акцентните направления на анализа е съобразно целта и заложената хипотеза. Данните в таблиците са демонстрирани чрез екранни изображения (скрийншоти), в които са представени и много оперативни статистически данни, което според мен е излишно.

Статистическите методи са с висока точност и дават възможност за вариативен анализ на данните. Интерпретацията на данните е извършена компетентно, направените обобщения и изводи са сериозна база за бъдеща работа проблема.

Приноси на дисертационния труд

Приносите на дисертационния труд на Виолета Халачева са с комплексен характер: 1) приноси към научната теория по проблема за обучението по английски език на ученици с лека умствена изостаналост в начална училищна възраст и свързаните с този процес стратегии и образователни технологии; 2)

приноси с практико-приложен характер - прилагане на конкретни образователни методи в педагогическия процес.

Приемам валидността на приносите, които докторанта е формулирал. Искам да отбележа, че при представяне на приносите на дисертационния труд докторантът е бил обективен и не е преувеличил достойнствата на дисертацията.

Публикации по темата на дисертационния труд

Представени са 3 публикации по темата на дисертационния труд (и трите статии са самостоятелни разработки на автора). Съдържанието на публикациите е в съответствие с проблемните области, обхванати в разработката. По този показател нормативните изисквания са изпълнени.

Оценка на Автореферата

Авторефератът е във формат и със съдържание, които отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на СУ „Св.Климент Охридски“. Съдържанието му точно отразява представения дисертационен труд.

Заклучение

Оценката ми на представения дисертационен труд се базира на следните маркери:

1. Съответствие с регламентите на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за развитие на академичния състав на СУ „Св.Климент Охридски“ – *Представения труд и публикации напълно съответстват на нормативните изисквания.*

2. Приноси. - *Научните резултати, постигнати в дисертационния труд са значими за специалнопедагогическата теория и практика.*

3. Дизайн. – *Структурирането на съдържанието и оформлението са извършени прецизно и компетентно.*

Докторантът Виолета Халачева притежава необходимия ресурс от теоретични знания и професионални умения по научна специалност Специална педагогика и демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Това ми дава основание да предложа на уважаемото научно

жури да даде положителен вот за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на Виолета Димитрова Халачева в област на висше образование 1.Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика.

27.09.2022г.
гр. Стара Загора

Доц.д-р Генчо Вълчев